

POTOZKY LÁSZLÓ: ÁRADÁS. KOLOZSVÁR, ERDÉLYI HÍRADÓ KIADÓ – ELŐRETOLT HELYÖRSÉG SZÉPIRODALMI PÁHOLY, 2011

„Éppen viseltes, kopott öltönyömet igazgattam, poroltam, amikor az utcasarkon befordult a villamos.” Ezzel a régies ízű („viseltes”) mondattal kezdődik Potozky László Tea keddre című kötetnyitó írása. Egyes szám első személyben meséli el a történetet egy egyedül élő férfiről, aki minden kedden meglátogatja nagynénjét. Az utolsó látogatásról szól az elbeszélés, amikor a látogatóba érkező férfi a lakásban megtalálja a halott nagynénit. Leszámítva néhány ügyetlen megfogalmazást („puszta adakozási szellemből”, „minden egyéb ki volt fogyva”, „osztályellenes rendszerellenességek”), pontos, minimalista, lényegre törő stílus a jellemző. Találó a vége: „Sosem engedte, hogy előtte dohányozzam”, mondja a főhős a halott nagynéniről, és kimegy a lakás elé, ott gyűjt rá.

Következik néhány „Átkos”-beli novella (Hulló lapok közt az ember, Drót a pofán, Halálöszön, Hús(v)íz, avagy egy kényszerbőjt története), azaz az 1989 előtti romániai diktatúra idejében játszódó történet. Több minden is utal az említett korszakra: nem csupán az elbeszélő események, szokások, gesztusok stb., hanem a szóhasználat („elvtárs”) is. Hitelesnek akar látszani, ezért kissé túlhasználja a valószerűsítést: a karakterek már-már a szocialista realizmus „brigádosaira” hasonlítanak. Jonuc és az elbeszélő viszonya nem is nagyon tud igazán életszerű lenni (érthetetlen, az elbeszélő mitől fél, de a váratlan röplapozással előhozakodó Jonuc is papírizűen érvel). A siralomház lakója (Halálöszön) szintén a nevetségességig túljátssza szerepét (főképp a reakciói indokolatlanul sablonosak). A friss húst fetisizáló család is távol áll az életszerűségtől, ami nem volna baj, ha maga a történet nem törekedne annyira a valóság hiteles ábrázolására. A Vasárnapi körút a legkevésbé erőltetett ebből a sorozatból, kár, hogy a vége nem tudja elkerülni a melankolikus fordulatot (az alkohol romboló hatásáról van szó, a családját nyomorba döntő apáról, aki nem tudja életét megváltoztatni, és végül a részek szokásos módján hal meg, bár az sem kizárt – és ez némiképp menti a novellát –, hogy a fia segít be tevőlegesen, hogy megszabaduljon nyomorúságos életétől).

Jobban sikerültek azok a novellák, amelyekben „kevesebbet markol” a hitelesség kényszere, és mind helyszínében, mind korban elidegenítettebb. Kevésbé konkrét helyzeteket írnak le (Elkészt virágok, Családterápia, Vendégszeretet, Galambok öre). Háborús történetek, de a háború csupán ürügy megmutatni valamit, valami mélyen emberit. Élethelyzetet, ami magától az elbeszéléstől, az elbeszélő „hangjától” válhatna mélyen emberivé. Potozky szikár, mély hangú elbeszélő, keveset beszélő íróként igyekszik megképződni, ami ha nem is mindig, de sokszor sikerül neki (és mivel ez az első kötete, megbocsátható, ha történetesen Ernest Hemingway meg magányos öreg halásza sokszor az olvasó eszébe ugrik).

A kötet legjobb írásai a kötet végén találhatók, egyben jelezve, hogy szépreményű fiatalember a szerző, aki képes a kezdeti modorosságokat lekoptatni magáról. Ha lesz bátorsága hozzá, akár arra is vetemedhet, hogy gyökeresen másba, újba, szokatlanba, kevésbé bejáratottba kezdjen. Mi több, a humorral is éljen, netán az iróniával – ami nem kötelező, ellenben oldhatná, könnyedebbé tehetné a sietős célrataratást, néha agresszív hatásvadászatot („egzotikus” témák, alakok, perifériára sodort életek kipécézése). A Kigyomláni a jégvirágot még túlságosan emlékeztet a hetvenes évek romániai magyar prózájára (Mózes Attilának, Csiki Lászlónak, Palotás Dezsőnek vannak hasonló történetei), de a kötet utolsó, legterjedelmesebb írása (Aluljáró), már képes igazi viszonyokat, igazi érzelmeket és gesztusokat megjeleníteni. Hőse egy nagyvárosi aluljáróban, a mosdó mellett nyomorgó, testét áruló lány története, aki találkozik egy fiúval, aki reményt ad, majd reményt visz... De hogy a cserbenhagyás ténye is tud erkölcsileg felemelni valakit: ez az írás képes ezt megfogalmazni, sugallani! „Csattognak a fémkerekek, csúfondárosan mutogatja változatosságát a város. Valahol le kéne szállni, és útbaigazítást kérni, túl rég zötykölődik már vele a szerelvény. Egyszer csak felbőg a villanymotor, az utca képe elmosódik a sebességtől, először szürkévé válik, majd egy idő után teljesen elsötétül, hullámszik vele az utastér, ki akarna szállni, üti-rúgja az ajtót, de azt mintha beragasztották volna. Kint feltűnik egy derengő csik, felmelegszik az ablakon becsapó levegő, fékezés nélkül, egyből áll meg a szerelvény, ő pedig már ugrik is ki a nyíló ajtón... / Neonfény. / Áporodott levegő öleli körbe. / Víz csörgedezik valahol. / Megszégyenülten indul haza.”

Bármennyire is gördüljenek könnyedén (olykor erőltetetten) az ismert alakzatok, fordulatok, mondatok – az érzések, a lélek alakváltásának ennyire árnyalt ábrázolása, reménykeltő írói képességekről tanúskodik.

Kategoria: Téka

Denumire autor: Szögedy Imre

Látó Szépirodalmi Folyóirat